

La Gran Guerra 1914-1918, cent anys després

L'esclat de la Primera Guerra Mundial el 1914 provocà una profunda sacsejada política, econòmica i social a Catalunya i a Espanya. Les causes i motivacions per les quals les potències europees es llançaren a la guerra tingueren un ressò directe en la societat, que es veié impel·lida a decantar-se i a mostrar les seves simpaties per un dels dos adversaris. La divisió de la societat prengué la forma d'un xoc ideològic. Les lluites entre 'imperials' i aliats generaren violents debats sobre la idoneïtat o no de la neutralitat. Les postures d'ambdós bàndols revelaven 'una profunda divisió espiritual preexistent, que no creà la guerra, sinó que la incrementà. Fou una polèmica tan acarnissada que tingué la qualitat moral d'una guerra civil, 'una guerra civil de paraules' com afirmà l'historiador Gerald Meaker.

El reduccionisme maniqueu i les grans campanyes de propaganda política a la premsa catalana i espanyola -patrocinades per les pròpies potències en guerra- predisposaren els grups de pressió polítics econòmics i socials per a un conflicte soterrat d'interessos. La guerra, amb especial virulència a Catalunya, enfrontà dues cosmovisions 'artificialment' contraposades.

Mentre les potències centrals, Alemanya i la monarquia austrohongaresa principalment, representaven -teòricament- els valors més tradicionals i conservadors als que podia aspirar una societat; les nacions aliades, especialment França i el Regne Unit, i principals defensores del liberalisme polític, simbolitzaven el paradigma del sistema democràtic on els ciutadans disposaven i gaudien de la majoria de llibertats.

La Biblioteca de Catalunya com a centre bibliotecari de primer ordre dins el panorama cultural i intel·lectual català es convertí en l'arena de la lluita propagandística que ambdós bàndols van lliurar lluny de les trinxeres. Després de setembre de 1914, tant consolats com 'agregats

culturals' i persones afins a les diferents potències van cedir i donar a la biblioteca documents que exposaven els sentiments de les nacions sobre el conflicte, i aportaven una visió de la guerra amb clares connotacions partidistes. Avui, cent anys després, l'examen detallat de la documentació permet, d'una banda, copsar l'empremta que deixà la Gran Guerra en tot el segle XX; i de l'altra, comprendre el rol determinant de Biblioteca de Catalunya com a difusora d'informació durant el conflicte.

Francesc Xavier González
SAIOD/RICE

1. Propaganda i contrapropaganda

Paral·lelament a l'inici de les hostilitats, els serveis d'informació i intel·ligència de les nacions en lluita, començaren una tasca febril de propaganda i contrapropaganda destinada a influir en l'opinió mundial, especialment en països i nacions neutrals com Catalunya o Espanya.

-Joseph Bédier. *Crimes allemands : d'après des témoignages allemands*. Paris: Colin, 1915.

-Émile Durkheim. "L'Allemagne au-dessus de tout": la mentalité allemande et la guerre. Paris: Colin, 1915.

-França. Ministère d'État Affaires Culturelles. *Les violations des lois de la guerre par l'Allemagne*. Paris-Nancy: Berger Levrault, 1915.

-Laurence McKay. *Oriente, la guerra mundial y el reino mundial británico*. [S.l.: s.n., 1914].

-*Brutalidad inglesa ; Brutalidades francesas ; Contra embustes y calumnias*. [Barcelona: Servicio Alemán de Informaciones, 1916].

-Fritz Wertheimer. *La Agencia Reuter o la Fábrica de embustes inglesa*. Barcelona: Tipografía La Acadèmica, [1915].

-Joseph Kohler. *El Complot de Inglaterra : (la prehistoria de la guerra) : comentarios a los "Documentos diplomáticos belgas" (1905-1914)*. Barcelona: Servicio Alemán de Informaciones, [1915?].

2. Trinxeres de paper

La significació de batalles com les del Marne, Verdun o el Somme es traduï en una enorme allau editorial amb multitud de tractats i obretes de caire popular més destinades a l'autoconsum que no pas a la narració ponderada de la realitat.

-Gustave Babin. *La Bataille de la Marne : (6-12 septembre 1914)*. Paris: Plon, 1916.

-Coronel Barcino. *La Batalla del Marne*. Barcelona: Biblioteca Militar de Catalunya, 1938.

-John Buchan. *La Batalla del Somme : primera fase [--segunda fase]*. Edimburgo; Nueva York; Londres: Thomas Nelson & Sons, [post. 1916].

-John Masefield. *The Old front line or The beginning of the Battle of the Somme*. London: William Heinemann, 1917.

-*De la Somme a Verdun et sur le front d'orient : un grupe de poilus... : contes veridiques, 1916 - 1917*. Paris: Alphonse Lemerre, 1917.

-Philippe Pétain. *La Bataille de Verdun*. Paris: Payot, 1929.

-Enrique Díaz-Retg. *¡Verdun! : diario de las batallas del Mosa desde 21 de febrero hasta fin de marzo de 1916*. Barcelona: F. Granada, 1916.

3. La guerra il·lustrada

Els horrors de la guerra i el temor a una opinió pública contrària al conflicte menaren als governs a establir una estricta censura fotogràfica. La premsa, principal afectada, optà per 'reclutar' dibuixants i artistes que recrearen els episodis bèl·lics amb tons èpics, no sempre fidels a la realitat.

-*La Guerre illustrée*. Londres: L' Illustrated London News & Sketch, [1916-1918].

-Louis Raemaekers. *Cartrons de Raemaekers : famós artista holandès*. London: National Press Agency, 1916.

-*L' Illustration : journal hebdomadaire universel*. Paris: L' Illustration, 1843-1944.

-Gabriel Hanotaux. *Histoire illustrée de la guerre de 1914*. [Paris: G. de Malherbe, 1915-1924].

-*Instantáneas de la guerra 1918*. [S.l.: s.n., post. a 1918].

4. Rotatives en lluita: premsa i aliadòfils a Catalunya

-Gaziel. *El Año de Verdún : (1916)*. Barcelona: Estudio, 1918.

-Francesc Macià. *Des de França, carta del senyor Macià : les*

cròniques de Francesc Macià com a corresponsal a la Primera Guerra Mundial. Barcelona: Símbol, 2003.

-*Esquella de la Torratxa : periòdich satírich, humorístich, il·lustrat y literari, donará al menos uns esquellots cada senmana.* Barcelona: Llibreria Espanyola, 1872-1939 (Barcelona: Impr. Lluís Tasso Serra).

-*Iberia.* Barcelona: [s.n.], 1915-1919

-Joan Safont. *Per França i Anglaterra : la I Guerra Mundial dels aliadòfils catalans.* Barcelona: A contravent, 2012.

-*Pum: suplemento humorístico de Germania.* Barcelona: [s.n.], 1914-.

-Joan Bruch. *¿Per què sóc germanòfil?* Barcelona : Casa Baxariás, 1916.

5. Literatura de trinxera

L'experiència de la guerra marcà la generació cultural d'entreguerres. Una de les facetes més palpables del 'desconcert de la cultura' fou l'anomenada 'literatura de trinxera', amb obres tan importants com *Res de nou a l'oest* o *Civilisation*, 1914-1917.

-Robert Graves. *Adiós a todo eso.* Barcelona: Aleph, 2002.

-Erich M. Remarque. *Im Westen nicht Neues.* Berlin: Im Propyläen, 1929.

-Henri Barbusse. *Le Feu: journal d'une escouade.* Paris: Flammarion, 1919.

-Emilio Lussu. *Un Año en el altiplano.* Barcelona: Libros del asteroide, 2010.

-Edmund Blunden. *War poets 1914-1918.* London: Longmans, 1958.

-George Duhamel. *Civilisation: 1914-1917.* Paris: Arthème Fayard & C., 1929.

-Ludwig Renn. *Guerre : Krieg.* Paris: Flammarion, 1929.

-Frederic Pujulà. *En el repòs de la trinxera: cartes del soldat a l'amic.* Barcelona: Antoni López, 1918.

6. Catalunya va a la guerra

Nascuda com un intent de visualitzar la causa catalana arreu del món, la presència de voluntaris catalans en els camps de batalla durant la Gran Guerra ha estat fins fa poc un episodi de la història de Catalunya no gaire conegut ni valorat en tota la seva dimensió.

-*Sàpiens: descobreix la teva història.* Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2002- Núm. 47 (set., 2006).

-Fotografia de Frederic Pujulà, 1916.

-*La Trinxera catalana : portaveu dels Voluntaris Catalans a la Legió Estrangera.* [S.l.]: Voluntaris Catalans a la Legió Estrangera, [1916]-1918. (París: Impr. de la République).

-*Butlletí del Comité de Germanor amb els Voluntaris Catalans.* Barcelona: el Comité, [1918-1920?]. (Barcelona: València, 210).

-David Martínez Fiol. *Els "Voluntaris catalans" a la Gran guerra : 1914-1918.* Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991.

-Joan Esculies. *12.000! : els catalans a la Primera Guerra Mundial.* Barcelona: Ara, 2013.

-Eugeni Cortadé. *Catalunya i la Gran Guerra.* Barcelona: Dalmau, 1969.

Biblioteca de Catalunya

Carrer de l'Hospital, 56

08001 Barcelona

Tel. 93 270 23 00

Fax 93 270 23 04

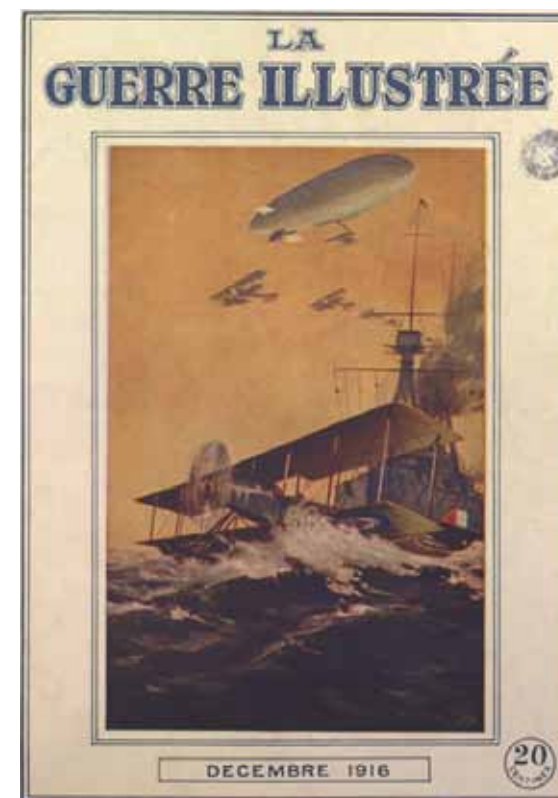
A/e: bustia@bnc.cat

<http://www.bnc.cat>

De dilluns a divendres, de 9 a 20 h

Dissabtes, de 9 a 14 h

La Gran Guerra 1914-1918, cent anys després

**Del 10 de setembre
al 9 d'octubre de 2014**